

УДК94(47+57) "195/196"

Я.В. Красилук
м. Вінниця, Україна

РАДЯНСЬКЕ ДОЗВІЛЛЯ У ВІДОБРАЖЕННІ ФОТОГРАФІЙ 1950-1960-Х РР.

Постановка проблеми. Дозвілля є важливим елементом повсякденного життя пересічної людини. Вільний час, який залишається у людини після роботи, дає можливість зняти психологічну напругу, відновити втрачені в процесі праці фізичні сили, встановити душевну рівновагу, розвивати в собі ті вміння і здібності, які важливо вдосконалити у сфері трудової діяльності.

Вивчення особливостей радянського дозвілля за допомогою аналізу фотографій дає можливість простежити духовні переживання, настрої, культуру спілкування, звичаї і світогляд, особливість та різноманітність видів дозвілля, рівень комфорту, ступінь задоволення/незадоволення відпочинком. П. Бурдье наголошує, що «фіксуєчи образ найбільш чудових місць і моментів, людина перетворює їх у пам'ятники дозвілля, фотографія є підтвердженням, що у людини була відпустка, вільний час» [1]. Дозвілля є показником рівня забезпеченості людини, ставлення її до відновлення власного здоров'я, індивідуальності у виборі виду діяльності і місця проведення вільного часу. Вивчення особливостей проведення вільного часу радянським суспільством дозволяє глибше проаналізувати його буденне життя, цінності, світогляд, а разом з цим і детальніше дослідити конкретну епоху в цілому.

Аналіз попередніх досліджень. До аналізу дозвіллевої сфери життя радянських людей у 1950-1960-ті рр. зверталось чимало українських істориків, серед яких — О. Стяжкіна, Н. Герасимова, В. Лисак та ін. [2-4]. О. Косіненко розглядає громадські та сімейні свята як один із елементів дозвілля. Автор зазначає, що «дозвілля є показником культурних орієнтирів населення, що впливає на його ментальні уявлення та поведінкові реакції» [5]. Н. Хоменко [6] аналізує організацію дозвілля та колективні форми відпочинку молоді й підкреслює вплив радянської ідеології на неї. Праці М. Залозного і Л. Кузнецової [7-8] присвячені організаційно-правовим засадам курортної справи, яка також знаходилась під жорстким ідеологічним наглядом радянської влади. Серед сучасних російських дослідників відзначимо праці О. Лисікової, А. Чистікова [9-10].

Метою статті є спроба розглянути найбільш поширені форми та буденні практики проведення дозвілля радянським суспільством у 1950-1960-х рр. на основі аналізу фотографій.

Виклад основного матеріалу. Зміни, які відбулись у процесі хрущовських реформ, мали вплив не лише на становище суспільства в цілому, а й на дозвілля пересічного громадянина зокрема. Відхід від жорсткої сталінської тоталітарної системи, спроби її реформування в напрямку лібералізації, відносна демократизація, гуманізація політичного та громадського життя вивели соціальні питання на однаковий рівень з виробничими, які раніше вважались найголовнішими. Питання соціальної сфери у період хрущовської відлиги набули системного розвитку в політиці держави. Дозвілля і відпочинок радянських людей розглядались радянськими ідеологами як запорука досягнення вищої продуктивності праці на виробництві, з одного боку, та укріплення моральної монолітності суспільства, з іншого.

Фотографії 1950-1960-х рр., що відклались у родинних альбомах, архівних та музейних колекціях, у радянській періодиці, дають можливість досліднику простежити різні форми відпочинку і дозвілля: спортивно-масові, культурно-освітні, туристично-пізнавальні, оздоровчо-релаксаційні тощо. За світлинами можна простежити як традиційні форми відпочинку в вузькому колі сім'ї так і колективне дозвілля, організоване для різних вікових категорій і соціальних верств. Фотографії засвідчують, що міцніюча радянська держава продовжувала розширювати свій вплив на всі сфери життєдіяльності радянських людей.

Передусім, варто підкреслити, що відпочинок розглядався як необхідність забезпечення

нормальної трудової діяльності. Для підтримки виробничого ритму на підприємствах обов'язковими були виробнича гімнастика, фізкультхвилинки, зарядка. Фізкультурні вправи стали проводити прямо у цехах або кабінетах під музику, що лунала з радіорепродукторів одночасно на всіх підприємствах країни. Популярний лозунг радянських часів «У здоровому тілі — здоровий дух» сприяв тому, що спортивне дозвілля, яке включало в себе фізичні заняття [11] (ранкову та вечірню гімнастику), спорт, туризм стало невід'ємною частиною життя і малих і дорослих. Фізкультхвилинки проводились на підприємствах, у будинках відпочинку та оздоровчих таборах, санаторіях [12]. У час обідньої перерви працівники креслярських майстерень і бухгалтерій могли «розім'ятись» за тенісним столом у вестибюлі, підвалі. Після завершення робочого дня робітники могли вийти на спортивний майданчик, заводський стадіон.

Набули поширення спортзмагання між трудовими колективами з футболу, волейболу. Фотографії фіксують налагодження такої форми організації дозвілля працівників.

Відпочинком населення спеціально опікувались відділи освіти та культури, які організовували роботу театрів, кіно, концертів, музеїв, філармоній, лекторіїв, бібліотек, клубів, танцмайданчиків [13]. Заохочувались колективні культпоходи на вистави, в кіно, концерти з наступним обговоренням. Філармонію полюбили відвідувати студенти, вона була місцем постійного, так би мовити, «паломництва». Молодь потребувала розширення свого культурного і духовного світогляду.

На дворових майданчиках житлових будинків панувала форма спокійного спорту: товариські партії в шахи, доміно збирали в дворах людей зі спільними інтересами та не байдужих до спортивного азарту. Окремі фотографії дозволяють засвідчити певну лібералізацію відпочинкової сфери, проникнення до неї елементів «буржуазного» проведення вільного часу. Так, чоловіків нерідко можна було помітити на іподромі чи за грою в більярд [14]. У СРСР азартні ігри були заборонені законом, тому на іподромі цілком легально можна було отримати спортивну насолоду від перегонів, перевірити свій фарт та отримати грошову винагороду. Більярд також був не новинкою в СРСР. Ця гра завезена до Росії з Голландії ще Петром I, прижилась і в радянській країні. У «Большой Советской энциклопедии» 1930 р. читаємо, що: «Хоча гра на більярді вимагає від гравців прояву сили і спритності, витримки і винахідливості, проте ці фізичні якості і психологічні навички не отримують рівномірного розвитку, внаслідок чого гра ця не може бути віднесена до числа ігор спортивного характеру; крім того, більярдна гра ускладнена ще й елементом сильного азарту. Вища Рада фізичної культури відносить більярд не до спортивних ігор, а до розваг» [15]. У більярдних, які найчастіше облаштовувались у Будинках офіцерів з цілком пристойними столами, грали «на інтерес», «на бажання», «на гроші» і навіть укладали парі. У 1950-х рр. більярдні влаштовували в готелях, так столичні гравці могли цілодобово грати в більярдній при готелі «Москва».

Водночас, наявні фотографії засвідчують, що поруч з організованими колективними формами відпочинку зберігались і набували подальшого розвитку традиційні форми, передусім, сімейні. Спільно проведені батьками з дітьми вихідні не лише надолужували упущене спілкування, а й гуртували родину, закріплювали органічні звичні стосунки. Влітку батьки з дітьми відвідували ботанічний сад, гуляли в парках культури та відпочинку [16]. Бавити дітей на атракціонах і каруселях входило у звичку вихідного дня. Фотографії відображають масові гуляння у парках, гарний настрій дітей і дорослих, великі черги біля гойдалок атракціонів «Літак», «Колесо огляду», парашутної вишки [17]. Дітям купували морозиво, тістечка, солодку воду, соки. Кольорові повітряні кульки, прапорці в дитячих руках тепер майоріли вже не лише на святкових демонстраціях. У вихідні дні дорослі з дітьми виїздили відпочивати на природу — на річку, озеро, або ж на дачу [18], де влаштовували сімейний відпочинок. Відпочинок на природі давав наснагу на трудовий тиждень.

Чимало фотографій засвідчують родинні святкові застілля [19], де збирались не лише родичі, а й друзі, сусіди. Можна стверджувати, що такі зустрічі та святкування свідчать про спільні інтереси, відкритість, дружні відносини, які формувались завдяки сталим традиціям і були природною протиположністю штучного колективізму, нав'язуваного тогочасною ідеологією в

радянській країні. Спільно проведений час зближував колег по роботі, давав можливість відійти від робочої рутини.

Романтичні прогулянки та побачення на набережній, прогулянки нічним містом, зустрічі в метро [20] дозволяли насолодитись спілкуванням та чудово проведеним часом молоді, яка відпочивала після навчання чи роботи.

Для радянського дозвілля був притаманним колективний відпочинок підростаючого покоління. Діти дошкільного віку проводили вільний час на так званих дачах [21], організованих у приміських Будинках відпочинку. Діти старшого віку відпочивали в піонерських таборах [22], де створювалися гуртки за інтересами (спортивні, тематичні, художньої самодіяльності), працювали різноманітні секції, де дітей всіляко намагалися зайняти справою.

У спортивних секціях вищих навчальних закладів займалася, зокрема професійно, велика кількість молоді. Наприклад, зі 100 випускників Київського політехнічного інституту в 1964 р. отримали спортивні розряди 82 %. Студенти брали участь у спортивних олімпіадах, виборювали олімпійські золоті, срібні та бронзові нагороди [6]. Спортивне дозвілля також включало лижний, вітрильний спорт, веслування на човнах [23].

Виїзд за кордон для пересічних громадян СРСР за сталінських часів був нереальним, практично всі були позбавлені можливості виїхати за кордон з туристською метою, що обмежувало світ радянських громадян рамками СРСР. Пізнавальний інтерес мала задовольняти власна територія. Поширені туристичні походи та експедиції на Ельбрус [24], Байкал, Карелію дозволили краще пізнати регіональні особливості, розширити власний кругозір.

Оздоровлення трудящих проводилось у заміських санаторіях, санаторно-курортних базах. Проведення відпустки в Будинку відпочинку чи санаторії ставало все доступним практично для всіх. Путівки в санаторії розподіляли профспілки, на лікування до них направляли лікувально-профілактичні установи. Більше 50 % путівок видавалися працівникам і службовцям за рахунок засобів соціального страхування оплатою 10-30 % вартості, чи за рахунок бюджету охорони здоров'я безкоштовно. Популярними центрами відпочинку та оздоровлення, за свідченням фотографій, були міста Алушка, Ливадія, Саки, Євпаторія, Севастополь, курортна зона Симеїз, Місхор (АРК Крим, Україна), м. Єсентуки, м. Анапа (Пн. Кавказ), Васильєвський санаторій (Татарстан, РФ), Іссик-Кульський санаторій (Киргизія) [25]. Крім того, фотографії, зроблені під час відпочинку та оздоровлення, були не лише приємною згадкою про чудово проведений час, а й пам'яттю про нові знайомства, нові захоплення, душевні переживання (зокрема, романтичні почуття). У 1950-х рр. відбулось переведення санаторіїв і будинків відпочинку літнього типу на цілорічний режим роботи в Криму. Про цей факт свідчить низка фотографій, знятих взимку в Симеїзі Артеку, Алушці, Місхорі [26].

Нерідко через брак путівок люди організовували так званий «дикий» відпочинок на морі. Відпочивальники нерідко винаймали дешеве приміщення без зручностей та комфорту, які орендували у місцевих жителів, або ж користувались палатками. Життя серед дикої природи, приготування їжі на багатті свідчить про пошук свободи, єднання з природою, тимчасову відмову від звичного міського укладу життя та комфорту. На узбережжі можна було зустріти відпочиваючих, які приїхали власною автівкою. Автомобіль в той час — річ не з дешевих, а це свідчить, про те, що благоустрій зростав. Популярними місцями курортного відпочинку були Ялта та Алушта (АРК Крим, Україна).

Відпочинок нерідко доповнювався прагматизмом. Окрім маси вражень від поїздки до Прибалтики, тривалістю 1-2 дні, туристи купували потрібні речі — порівняно недорогі та якісні.

Навіть нечисленні закордонні відрядження дипломатів, льотчиків дальньої авіації і моряків давали свої плоди: до СРСР з-за кордону потрапляли всі модні «штучки» і журнали.

З другої половини 1950-х рр. при республіканських, крайових і обласних радах професійних спілок діяли відділи іноземного туризму (пізніше вони були реорганізовані у відділи радянського туризму за кордон) на постійній основі. На підставі отриманих від ВАТ «Інтурист» контрольних цифр на початку кожного року ці інституції проводили розподіл наявних путівок по галузевих радах професійних спілок. Підприємства і установи здійснювали

попередній відбір претендентів. Щоб потрапити за кордон, претендент мав мати високі моральні якості, щоб гідно представляти Радянський Союз та протистояти західній культурі. Обов'язковою була при наявності характеристика-рекомендація (політичний та моральний стан людини, її ставлення до праці, участь у громадській роботі, стосунки з колективом з місця роботи), підписана особисто керівником установи або підприємства і головою профспілкового комітету. Обов'язковою процедурою було узгодження кандидатур потенційних туристів з партійними функціонерами. Для цього в усіх областях країни діяли комісії з питань виїзду за кордон при обласних партійних комітетах. Звісно, що таким вимогам могли відповідати в першу чергу урядовці, партійці і лише зрідка до цього переліку потрапляли передовики виробництва. Хоча в ідеалі, перевагу мали ударники соціалістичної праці, переможці соціалістичних змагань.

Підготовлені пакети документів від претендентів потрапляли до обласної ради профспілок, де відбувався їх аналіз на відповідність правилам оформлення, а також персонально розглядалася кожна кандидатура. Оскільки було можливе «відсіювання» когось із потенційних вояжерів, зазвичай на розгляд приймалися пакети документів і від декількох «резервних» кандидатур [27, с. 198], що також мали бажання вирушити у подорож за вказаним маршрутом.

Партноменклатури могли дозволити собі поїздки в Болгарію [28]. Путівка на курорти «Сонячний берег» або «Золоті піски» коштувала близько 300 рублів, з собою на обмін можна було взяти ще стільки ж. Болгарія для радянських людей була близьким і доступним, а головне таким бажаним «закордоном». Хоча в народі обговорювалось питання, чи є Болгарія закордонною. Поширеним був вислів: «Курка не птиця, Болгарія не закордон».

З другої половини 1950-х рр. у СРСР простежується тенденція збільшення кількості бажаних побувати за кордоном. У 1956 р. за кордон відправилось 561 тис. радянських туристів, а в 1965 р. їх кількість зросла майже до 1,2 млн. осіб [29, с. 50].

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що в період 1950-1960-х рр. питання соціальної сфери на рівні з виробничими набули системного розвитку в політиці держави. Як свідчать фотографії цього періоду, держава не лише пропагувала здоровий спосіб життя, а й організовувала заходи для фізичного оздоровлення та культурного і духовного розвитку. Лібералізація, відносна демократизація, гуманізація політичного та громадського життя значно вплинули на розширення відпочинкових та дозвіллевих форм: спортивно-масових, культурно-освітніх, туристично-пізнавальних, оздоровчо-релаксаційних тощо. Важливо, що для дозвілля цього періоду притаманне збереження і подальший розвиток традиційних форм, передусім, сімейних, які були природною протиположністю штучного колективізму, нав'язуваного тогочасною ідеологією в радянській країні.

Література:

1. Бурдые П. Фотография как средство и индекс социальной интеграции [*Електронний ресурс*] / П. Бурдые / Научная электронная библиотека. — Режим доступу: <http://elibrary.ru/item.asp?id=923493>
2. Стяжкіна О.В. Гендерні виміри радянської повсякденності 1960 — середини 1980-х років / О. Стяжкіна // Краще знавство. — 2010. — №3. — С. 214-223.
3. Герасимова М. С. Дозвілля в повсякденному житті населення Донбасу в 1945 — 1953 рр. / М.С. Герасимова // Нові сторінки історії Донбасу: Збірник статей. Кн. 13/14 / Заст. голов. ред. О. В. Стяжкіна. — Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2007. — С. 218-235.
4. Лисак В.Ф. Святкова буденність українських селян у 1950-1960-ті рр. / В.Ф. Лисак [*Електронний ресурс*] // Історія: Збірник наукових праць. — Київ, 2009. — 500 с. — Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11362.html>
5. Косіненко О. В. Громадські та сімейні свята жителів промислових міст України в повоєнний період (1944-1953 рр.) / О. В. Косіненко, Н. Г. Горобець // Дослідження і розвідки з всесвітньої історії і правознавства : зб. наук. праць / редкол.: О. І. Кожухар, Ю. І. Чирва, В. О. Яшин. — Кривий Ріг, 2012. — Вип. 10. — С. 46-59.
6. Хоменко Н. Колективне дозвілля як спосіб контролю за студентською повсякденністю [*Електронний ресурс*] / Н. Хоменко. — Режим доступу: <http://histans.com/LiberUA/978-966-2464-02-3/68.pdf>
7. Залозний М. Ю. Особливості розвитку курортно-рекреаційної галузі Криму у 1950-1960-х рр. (Історико-правове дослідження) / М.Ю. Залозний // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. — Серия «Юридические науки». — 2011. — Том 24 (63). — № 1. — С. 268-274.
8. Кузнецова Л.А. Гендерные аспекты курортного отдыха в СССР [*Електронний ресурс*] / Л.А. Кузнецова

- // Вестник Перм. ун-та. — История. — 2011. — Вып. 3. — №17. — С.81-85. — Режим доступа: <http://www.histvestnik.psu.ru/PDF/20113/12.pdf>
9. Лысикова О.В. Туризм как основание пространства-времени: мобильность коллективной памяти [Электронный ресурс] / О.В. Лысикова — Режим доступа: <http://teoria-practica.ru/-7-2011/sociology/lysikova.pdf>
10. Чистиков А.Н. Советский выездной туризм 1950-1960-х годов: социальный аспект / А.Н. Чистиков // Труды исторического факультета Санкт-Петербургского университета. — 2012. — № 9. — С. 184-190.
11. На физкультурных занятиях, фото ИТАР-ТАСС, 1958 г. [Электронный ресурс] / Подборка ретроснимков из архива агентства «Фото ИТАР-ТАСС». — [Режим доступа]: <http://stomaster.livejournal.com/2093038.html>
12. Производственная гимнастика в типографии, 1957 г., Сочи. Утренняя гимнастика в санатории, 1957 г. — [Электронный ресурс] / СССР глазами американского фотографа (Джери Кука). — [Режим доступа]: <http://savok.name/294-ussrusa.html>; Летний лагерь, 1958 г. — [Электронный ресурс] / Ретроспектива: как росли советские дети. — Режим доступа: <http://inkazan.ru/retrospektiva-kak-rosli-sovetskie-deti/>
13. ДАВіО (Державний архів вінницької області). — №7230, 1960 р.; Московский театр, Концерт самодеятельности, Праздничный вечер, *Танцы прямо во дворе под радиолу. 1961 г., Оркестр на нижнем этаже кинотеатра Россия (Пушкинский). 1961 г.* — [Электронный ресурс] / Портреты эпохи «оттепели» — [Режим доступа]: <http://maxpark.com/community/129/content/2415341>
14. Зрители на ипподроме, 1958 г., У касс московского ипподрома, 1958 г. — [Электронный ресурс]. — [Режим доступа]: <http://savok.name/vov/page/3/main/294-ussrusa.html>; Жизнь в СССР — 1950-е годы — [Электронный ресурс]. — [Режим доступа]: http://www.liveinternet.ru/users/romanovskaya_galina/post85688049/
15. Черняк И. Шарокаты [Электронный ресурс] / И. Черняк // Российская газета: Неделя. — 2012. — № 5730. — 15 марта. — [Режим доступа]: <http://www.rg.ru/2012/03/15/biliard.html>
16. Ботанический сад, спуск озеру Кабан, 1957 г., Дети в казанском ботаническом саду, 1957 г., Катание на пони в Ботаническом саду, 1958 г. [Электронный ресурс]. — [Режим доступа]: <http://inkazan.ru/retrospektiva-kanan-sovetskaya/>
17. ДАВіО. — №5989. — Вінниця, 1959 р., № 9917. — Вінниця, 1961 р., №6013. — Вінниця, 1961 р., №1-9051. — Вінниця, 1964 р. — №10216. — Вінниця, 1965 р., №10215. — Вінниця, 1965 р. №10303. — Вінниця, 1966 р.
18. Ленинград. На пляже у Петропавловки, 1957 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://kommari.livejournal.com/472220.html>; На озере, 1958 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://bigpicture.ru/?p=206408>; Родительский день на даче, 1957 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://inkazan.ru/retrospektiva-kak-rosli-sovetskie-deti/>
19. Ретроспектива: советские застолья. — [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://inkazan.ru/retrospektiva-sovetskie-zastolya/>; Соседи собрались всем двором и отмечают праздник. Сталино (ныне Донецк) 1950-е гг. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://phistory.info/photo-history/1048-sosedi-sobralis-vsem-dvorom-i-otmechayut-prazdnik-stalino-nyne-doneck-ussr-sssr-1950-e-gg.html>
20. Белые ночи в Ленинграде, 1958 г., На берегу Москвы-реки, 1959 г., У гостиницы Украина, 1950 г., Свидание на станции метро, 1967 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://bigpicture.ru/?p=206408>
21. Летняя дача на Лебяжьем озере, 1959 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://inkazan.ru/retrospektiva-kak-rosli-sovetskie-deti/>
22. Летний лагерь, 1958 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://inkazan.ru/retrospektiva-kak-rosli-sovetskie-deti/>
23. Трамплин в Кавголово, под Ленинградом, 1959 г., Москва. Лыжники у Белорусского вокзала, 1958 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://savok.name/294-ussrusa.html>; ДАВіО. — №1-443. — Вінниця, 1961р., №322. — Вінниця, 1960 р., №5703. — Вінниця, 1957 р., №1-913. — Вінниця, 1964 р.; Редькин М. Яхты на Волге. Сталинград, 1955 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://deleysk.ru/eto-interesno/zhizn-sssr-v-fotografyah/>; Повседневная жизнь советских людей (50-60-х гг.) в фотографиях Lisa Larsen. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.livemaster.ru/topic/414993-povsednevnyaya-zhizn-sovetskih-lyudej-50-60-h-gg-v-fotografyah-lisa-larsen>
24. Подъем на Приэльбрусье, 1963 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://inkazan.ru/retrospektiva-otdyx-po-sovetski/>
25. Алушка 1963 г., Ливадия 1962 г., Саки 1955 г. Симеиз 1953 г., Евпатория 1955 г., Севастополь 1967 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://humus.livejournal.com/3282805.html>; Ессентуки 1952 г., На отдыхе в санатории «Васильевский» 1954 г. — [Электронный ресурс]: <http://inkazan.ru/retrospektiva-otdyx-po-sovetski/>; Анапа 1968 г., Исык-Кульский санаторий 1953 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://humus.livejournal.com/2851066.html>
26. Симеиз. Скала «Диво» 28.01.1953 г., Крым. Артек. 13.01.1953 г., Крым. Алушка. «Лебединое озеро» 22.01.1953 г., Крым. Мисхор. Фонтан «Арзы и Али-Баба» 22. 01 1953 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://humus.livejournal.com/3282805.html>
27. Попов О.Д. Небанальне повсякдення: підготовка до турпоїздки за кордон у Радянському Союзі 1960—1980-х рр. // Краєзнавство. — 2010. — №3. — С. 197-203.
28. Михайловград, Болгария 1968 г. [Электронный ресурс]. // Ретроспектива: отдых по-советски. — Режим

доступа: <http://inkazan.ru/retrospektiva-otdyx-po-sovetski/>

29. Попов А. Советские туристы за рубежом: идеология, коммуникация, эмоции (по отчетам руководителей туристских групп) // Историческая панорама. — 2008. — № 6. — С.49-56.

Стаття знайомить читача з дозвіллям як важливим елементом повсякденного життя радянського населення у 1950-1960-х рр., розглядає поширені форми дозвілля та соціальні практики відпочинку на підставі аналізу фотографій зазначеного періоду.

Ключові слова: історія СРСР, фотографії, повсякденність, дозвілля, відпочинок, туризм.

Статья знакомит читателя с досугом как важный элемент повседневной жизни советского населения в 1950-1960-х гг., рассматривает распространенные формы досуга и социальные практики отдыха на основании анализа фотографий указанного периода.

Ключевые слова: история СССР, фотографии, повседневность, досуг, отдых, туризм.

The article introduces the reader to leisure as an important part of everyday life of the Soviet people in the 1950-1960's, considering the common forms of entertainment and social practices rest on the analysis of photographs of this period.

Key words: History of the USSR, photos, everyday life, leisure, recreation and tourism.

УДК 378. 477

А.М. Крохмаль
м. Харків, Україна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК МЕТОД ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МЕЖАХ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ОСВІТИ ВНЗ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сучасні тенденції світу диктують нам необхідність створення та впровадження нових форм та методів навчання. Провідної ролі нині набуває дистанційне навчання як таке, що дозволяє оптимізувати й економічно спростити увесь процес навчання. Соціальні та економічні особливості нашої країни, такі як достатньо велика подовженість території із заходу на схід, недостатність коштів у більшості пересічних родин на оплату житла та побутових видатків молоді у випадку отримання ними освіти у віддаленні від постійного проживання, спричиняють необхідність знаходження нових засобів навчання з боку ВНЗ.

Аналіз попередніх наукових досліджень з теми. Проблема організації дистанційної освіти є достатньо новою для педагогічної науки. Особливо значущими для теорії методики дистанційного навчання є праці вітчизняних, російських та зарубіжних учених: М. Аллена, В. Бикова, Дж. Боата, Дж. Даниела, М. Євтуха, Д. Кагана, В. Кухаренка, Ш. Крида, М. Мур, О. Петерса, В. Тихомирова, Р. Холмберга, А. Хуторського, Б. Шуневича та інших.

Актуальним науковим дослідженням щодо організації дистанційної освіти є аналіз причин, що спонукають до впровадження дистанційної підготовки викладачів (широкий доступ до офіційних та неофіційних можливостей, що розширює географію підготовки викладачів; значна економія коштів; підготовка, перепідготовка та підтримка викладачів під час освітніх змін та реформ навчальних планів, який було проведено Шарлотом Кридом [8, с. 14]. У працях В. Бикова та П. Стефаненко підкреслюється функція додатковості дистанційного навчання поряд із денною, вечірньою та заочною формами [1; 2]. При цьому зауважується, що дистанційне навчання в жодному випадку не слід ототожнювати із заочним, оскільки «дистанційне навчання передбачає отримання освітніх послуг на дистанції, без відвідування вишу, за допомогою нових комп'ютерних та комунікаційних технологій» [6, с. 183]. В. Кухаренко акцентує увагу на тому, що дистанційне навчання базується на трьох складових: «відкрите навчання, комп'ютерне навчання, активна взаємодія з викладачем та студентом з використанням сучасних телекомунікацій» [4, с. 4]. Однак учений наголошує, що найважливішим у дистанційному